

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

מסכת סנהדרין - דף לב

עיונים על הדף

האם בגיטין וקידושין יש דרישה וחקירה?

מבואר בדברי המשנה ההבדל בין דיני ממונות לדיני נפשות, שבדיני נפשות יש דרישה וחקירה מעיקר הדין, ובדיני ממונות אין דרישה וחקירה. לפי הביאורים המובאים בגמ' נחלקו האמוראים האם לגמרי אין דרישה וחקירה בהלכות ממונות, או באופן שהדין רואה שיש דין מרומה מוטל עליו לבדוק ולדרוש ולחקור שלא יצא מכשול בהכרתו. ויש שסברו שדווקא בדיני ממונות של קנסות לא אמרו דרישה וחקירה אבל בהודאות והלוואות יש חיוב של דרישה וחקירה. יש לברר מה הדין בעדי גיטין וקידושין האם צריך בהם דרישה וחקירה, בשו"ע בהלכות חו"מ (ל, א) הביא את הסוגיא לפנינו בדיני ממונות וכפי דברי הגמ' שבדין מרומה צריך דו"ח וכו' וכן בחבלות וכו' עיי"ש. וכתב לעיין בהלכות קידושין לגבי דו"ח בגיטין וקידושין.

בשו"ע אבה"ע (ז, כא) כתב "אין בודקין עידי נשים בדרישה וחקירה ואפילו אם הוכחשו בבדיקה כשרים. ואסור לדרוש ולחקור הרבה אם לא במקום שיש לחוש לערמה אז צריך דרישה וחקירה." וכתב עוד (שם מב, ד) "עדי קידושין אינם צריכים דרישה וחקירה אם לא בדבר שנראה שיש בו רמאות".

וכתב הקוצה"ח (ל, ב) בעדות גיטין וקידושין מבואר בהלכות אבן העזר שאין צריך דרישה וחקירה. אבל שיטת המהרש"ל בשם אגודה (סימן לג) עדעי גיטין וקידושין צריך דרישה וחקירה, והביא שם עוד כמה פוסקים שסוברים שצריך דו"ח והובאו השיטות בכנסת הגדולה.

ותמה הקוצה"ח שהרי אמרו בגיטין (ז, א) "מפני מה תיקנו זמן בגיטין" ולפי דבריהם שצריך דרישה וחקירה מה הנידון בגמ' הרי ודאי צריך זמן, שאם אין זמן אין דרישה וחקירה. ועוד הקשה שבגיטין כשר אפילו אם כתוב בו שבוע בלבד, בלא זמן של חודש ושל יום השבוע, ודבר זה הוא אחד מהשאלות שמבררים מדיני דרישה וחקירה, ואם גט כשר בלא זה מה שייך לומר שיש הלכה של דרישה וחקירה בגיטין. ועוד קשה שהרי בקידושין בכלל אין הלכה של כתיבת זמן כפי המבואר ביבמות (לא, ב), ואם צריך דו"ח בודאי צריכים לשים ליבם לזמן.

והביא הקוצה"ח (שם סק"א) בשם הנימוק"י בסוגיא שלנו שכתב "אבל היכא דליכא ספק רמאות לא בעי דרישה וחקירה כדאמרין הכא כאן בדין שאינו מרומה ואע"ג דמדאורייתא בעינן כדני נפשות דכתיב משפט אחד רבנן הוא דתיקון הכי כדי שלא תנעול דלת בפני לויין וכן גט דמכשרין אפילו אין בו זמן מהאי תקנתא הוא דלא בעי דרישה וחקירה משום דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש וכו'" עכ"ל. מבואר בדברי הנימוק"י שאין לחוש למה שאין זמן בגיטין וקידושין למרות שיתכן והיה דרישה וחקירה כיון שבין כך כל המקדש על דעת רבנן, ונהי שלא צריך דו"ח אבל גם אם יחששו ויהיה דו"ח נמצא את הפתרון ע"י כל דמקדש.

הקוצה"ח (סק"ב) מבאר ע"פ דברי הר"ן לקמן (סנהדרין מ, ב) באופן שבאו עדים לפני בית דין והעידו היום לזה פלוני מנה מפלוני, לא צריך לבדוק באיזה שבוע ובאיזה שנה ובאיזה חודש, כיון שאומרים היום. וא"כ, כיון דק"ל "עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין" וכאלו העידו אז בפני בית דין בשעה זו גירש פלוני את אשתו, הרי שסבר נחקרה כל החקירות כיון דאמרו בשעה זו. אפילו שכרע בעת שבה הלנו לידינו לא ידענו באיזה יום באיזה שעה, מכל מקום כיון דאלו היה ידוע שאלו העדים כבר נחקרה עדותן בבית דין באיזו שעה, אפילו שעתה לא יודעים כיון ש"נחקרה עדותן" עדותן קיימת. וכן בעדות שבשטר כבר נחקרה עדותן באיזו שעה ובאיזו שנה, כיון שאמרו בשעה זו בשעה שחתמו תו לא צריך.

נמצא לפי דברי הקוצה"ח שמשורש הדין בשטר גיטין וקידושין צריך דרישה וחקירה כמו בדיני נפשות ומעיקר הדין. אלא שיש לנו פתרון שיתקיים הדרישה והחקירה בלא לעשות בפועל, וזה מתקיים ע"י הדין שכל שטר שבא לבי"ד נעשה כמי שנחקרה ועדים החתומים על השטר מוגדרים כדבר קיים ומוחלט, ושיטת הר"ן שאם העדים אומרים "היום" לא צריך עוד לדרוש ולחקור שהרי התקיים הדבר, כך יהיה הדין בשטר.

מענה מבאר הקוצה"ח, הרי הנימוק"י שהובא לעיל סובר שאין צריך דרישה וחקירה בגיטין, ולפי דברי הר"ן עולה שכן צריך דרישה וחקירה אלא זה מתקיים ע"י אמירת היום המתבטאת ע"י הדין של נעשה כמי שנחקרה עדותם, א"כ צריך לומר שהנימוק"י ושאר הראשונים שסברו שבגיטין אין דרישה וחקירה משום שסברו כשיטה שהביא הר"ן בחידושו, שאפילו אומר "היום" צריך לומר כל החקירות באיזו שנה ובאיזו שבוע. וא"כ שפיר מוכח שאין צריך דרישה וחקירה ממה שאין זמן מעבכ בבט.

ומוכיח הקוצה"ח עוד ממה שנחלקו רש"י והנימוק"י בביאור דברי הגמ' לפנינו, הגמ' דנה בדין דרישה וחקירה בדיני ממונות ושאלה הגמ' אם יש דרישה וחקירה בדיני ממונות איך יתכן לומר ששטר מאוחר כשר, והגמ' הביאה קודם לזה ברייתא ששורש הקושיא אחד הוא כפי המבואר בגמ', וכתוב בברייתא שעדים חתמו על הלוואה שהיתה בניסן במקום פלוני, ובאו עדים והזימום שבתאריך

פלוני הכתוב בשטר הייתם עמו במקום אחר. והדין שאינם מוזמים שחוששים שכתבו את השטר מאוחר, ביאר רש"י (ד"ה תיישין) בשעת ההלוואה אמר להם הלווה שיכתבו את השטר, והם לא כתבוהו אלא לאחר זמן, ולא זכרו את התאריך ההלוואה וכתבו את התאריך של יום הכתיבה, ואת מקום הלוואה האמיתי, והוזמו מחמת המקום שלא מתאים לתאריך. מבואר ברש"י שהנידון הוא "כתיבה מאוחרת" לפי דברי הקצות החושן הדבר נפלא, שהרי אם כתבו בשעת המעשה אף אם היו כותבים תאריך אחר מה בכך, הרי הם מעידים "היום" וזה הכתיבה בשטר וע"ז אמרו שנעשה כמי שנחקרה עדותם על אמיתות הדבר הם מעידים על המעשה, וכביכול אומרים באותו יום ואין לך דרישה וחקירה טובים מזה. לכן אמר רש"י שהם כתבו על הלוואה ישנה שהייתה וע"ז אין את הסברא של "היום" ואין דרישה וחקירה ע"ז, ולכך אמרה הגמ' שאם שטר זה כשר מוכח שאין צריך דרישה וחקירה.

אבל הנימוק"י, כפי שהתבאר חולק על הר"ן וסובר ש"היום" וחתומת העדים לא משמש בתורת דרישה וחקירה, א"כ ביאר לפי פשוטו של מקרא שבעת שראו העדים את ההלוואה כתבו את השטר ורק יש בו תאריך מאוחר, ואין ע"ז דרישה וחקירה ומכאן ביארה הגמ' שמכח שלא צריך דרישה וחקירה בממונות.

סיכום הדף

נושא: ההבדלים בין דיני נפשות לממונות דו"ח. פותחים בזכות

שוים דיני נפשות ודיני ממונות שבשניהם צריכים הדיינים לדרוש ולחקור את העדים, ממה שנאמר "משפט אחד יהיה לכם". הדברים **שבהם חלוקים** דיני נפשות מדיני ממונות: **א.** דיני ממונות דנים **בשלשה**, דיני נפשות בכל. **ב.** דיני ממונות פותחים במשא ומתן בין **זכות** בין **לחובה**, דיני נפשות פותחים בזכות. **ג.** דיני ממונות הכרעה ע"פ **הטיית** דין אחד, דיני נפשות מטים ע"פ אחד לזכות, ולחובה לפחות בשניים. **ד.** דיני ממונות **מחזירים** את הכרעת הדין, בין לזכות בין לחובה, דיני נפשות לא מחזירים לחובה. **ה.** דיני ממונות **כל היושבים** בבי"ד מלמדים **זכות** או **חובה**, דיני נפשות הכל יכולים ללמד זכות, ואינם רשאים ללמד חובה אלא דיינים בלבד. **ו.** דיני ממונות מי שהתחיל לחובה או לזכות **יכול להפוך דבריו**, בדיני נפשות המלמד יכול להפוך דעתו מחובה לזכות, אולם אם התחיל לומר זכות אינו חוזר ללמד חובה. **ז.** דיני ממונות דנים **ביום** ונומרים **בלילה**, דיני נפשות דנין ביום ונומרים ביום. **ח.** דיני ממונות **נומרים ביום** **התחלת הדין** בין לזכות בין לחובה, דיני נפשות לזכות נומרים באותו היום ולחובה ממתינים עד למחרת. **ט.** **לפיכך** לא דנים בערב שבת או יו"ט שהרי לא יוכלו להמיתו יום למחרת ואסור לענות על הדין. **י.** בדיני ממונות, **טומאות וטהרות** מתחילים לשמוע מה הגדול שבדיינים אומר, **דיני נפשות** מתחילים מהצד, אם יתחילו מהגדול שמא יחייב ולא ירצו שאר הדיינים לחלוק עליו ולזכות. **יא.** דיני ממונות **יכולים לדון כולם** ואפילו מזכר, דיני נפשות כהנים לווים וישראלים הכשרים להשיא לכהנה.

תמנה הגמ' הדין שצריך דרישה וחקירה בדיני ממונות, הרי למדנו שלא שייך להזים מחמת תאריך השטר עדים שחתומים על השטר, שיתכן וכתבו את השטר מאוחר, וכן ממה שמצאנו ששטר מאוחר כשר, וא"כ לגבי מה נאמר דרישה וחקירה. **לרבי חנינא** מהתורה יש דרישה וחקירה אף בדיני ממונות ממה שנאמר "משפט אחד יהיה לכם" ורבנן ביטלו כדי שלא תנעול דלת בפני לויין. **ודין שטעה** ישלם למרות שאין דרו"ח, כדי שלא תנעול דלת. **לרבא**, בדיני קנסות יש דרו"ח ולא בהלוואות והודאות. **לר"פ**, כאשר הדיינים מרגישים בדין שהוא מרומה צריכים לחקור ולדרוש, ובמקום שאין חוששים לדון מרומה אין דרו"ח. **כדברי ר"ל** שדרש "בצדק תשפט עמיתך" במקום שאין דין מרומה, אבל כאשר יש חשש דין מרומה נאמר "צדק צדק תודו". **רב אשי** ביאר בפסוקים שכתב "צדק" לגבי הכרעת הדין, וה"צדק" השני בא ללמד על מקום שעשו פשרה, **ומביא רב אשי** ממה שלמדנו בברייתא, מקום צר שלא יכולים ב' ספיונות לעבור או ב' נמלים לעבור. טעונה במשא קודמת. וקורבה קודם (עי' גירס' רש"י ובי' חו"מ ע"ב). וגם הם שווים **עושים פשרה** בניהם ואחת משלמת לשניה.

צדק צדק תרדוף יש ללכת לבי"ד המומחה **כר"א** ללוד, ור"ח לברור חיל. כאשר מרה המלכות שלא לקיים מצוות קולה או שמחת חתן וכלה, **היו מסמנים** לציבור על קיום המצוות, **בברוני** היה נשמע קול טחינת הריחים שהכינו את הסם ריפוי לחילה והכרזו "שבוע הבן". **הבבור חיל** הכרזו "משתה שם" כדי שידעו על שמחת חתן וכלה. עוד אמרו בברייתא, הלך אחר **חכמים** לשיבה, אחר **רבי אליעזר** ללוד, אחר **רבי"ז** לברור חיל, אחר **רבי יהושע** לפקיעין, אחר **רב גמליאל** ליבנה, אחר **רבי עקיבא** לבני ברק, אחר רבי מתיא לרומי, אחר רבי חנניא בן תרדיון לסיכני, אחר **רבי יוסי** לציפורי, אחר **רבי יהודה בן בתירה** לנציבין, אחר **רבי יהושע** לגולה, אחר **רבי** לבית שערם, אחר **חכמים** ללשכת הגזית.

דיני נפשות פותחים הדיינים בדברי זכות, **לרב יהודה**, שואלים את העדים האם האמת כדברכם. **שאל עולא** שהרי דבר זה סותרים את טענותם ויש לחשוש שיחזרו בהם (אמנם אמר רשב"א שמעבירים אותם ממקום למקום כדי שיפרישו אם אינם אומרים אמת, אך אין לחוש באופן זה כיון שהם פורשים מעצמם). **לעולא**, שואלים את הנתבע האם יש לו עדים שיכולים להזימם. **רב תמנה** איך פותחים בזכותו ע"ג חובתו של משהו אחר. ואמנם "עדים מומחים" זה רק לתמונה גמר דין, אבל יש לחוש שישתוק עד גמר דין כדי להיחם. **לרבה**, שואלים אותו אם יש לו עדים להכחישם. **לרב חנניא** אומרים להם מדברכם נראה שהוא יצא זכאי. **לאביי ורבא**, אומרים לו אם לא הרגת אל תפחד, **מביאה הגמ'** ברייתא שאמר רבי שכך אומרים לסוטה, ומשם למדו שפותחים בזכות תחילה. **לרב אשי**, מכריזים שמי שיועד לו זכות שיבא ויאמר.